

Психологічне здоров'я особи і суспільства

УДК 159.923.2

СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТАЄМНИЦЬ ПОДРУЖНІХ ПАР

Галина Михальчишин

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, filos@franko.lviv.ua*

Здійснено теоретичний аналіз психологічних особливостей виникнення, функціонування та впливу на стосунки в сім'ї особистісних та сімейних таємниць подружніх пар. Оцінено вплив соціальних, психологічних та інших чинників на приховування інформації в сімейних стосунках чоловіка та жінки. Проведено емпіричне психологічне дослідження подружніх пар з приводу створення таємниць у сім'ї і їхнього впливу на спілкування чоловіка та дружини, взаєморозуміння та злагоди в житті.

Ключові слова: сім'я, психологічний клімат, сприймання, спілкування, таємниця, конфлікт, подружня пара.

Сьогодні недостатньо вивчені соціально-психологічні чинники, що регулюють взаємини подружжя, визначають їхнє ставлення одне до одного, дітей та людей, які їх оточують. Як мала соціальна група, сім'я розв'язує значну кількість проблем, що стосуються осіб, які її складають, а також, що відносяться до суспільства загалом. Тому є актуальним здійснення психологічного аналізу сім'ї, умов і механізмів її функціонування в процесі виникнення і збереження таємниць між чоловіком та дружиною. Вивчення цього питання має важливе значення для виявлення умов взаєморозуміння, психологічної сумісності і взаємоповаги до індивідуальних особливостей подружжя в сім'ї.

Об'єкт дослідження: психологія міжособистісних стосунків подружжя;

Предмет дослідження: соціально-психологічні особливості таємниць у подружньому житті людей;

Мета дослідження: дослідити соціально-психологічні особливості таємниць як продукт міжособистісних стосунків подружніх пар.

Гіпотези дослідження:

1. Припускаємо, що у подружніх парах жінки є носіями більшої кількості таємниць ніж чоловіки.
2. Мабуть, найчастіше чоловіки і жінки приховують одне від одного подружні зради.
3. Припускаємо, що у подружжя з високим рівнем відкритості у міжособистісних стосунках є високий рівень емоційної лабільності та екстравертованості.

Завдання дослідження :

- зробити теоретичний аналіз та емпіричне дослідження ґендерних особливостей таємниць у подружжя;
- дослідити можливі взаємозв'язки між рівнем відкритості подружжя та індивідуальними особливостями жінок і чоловіків.

Психологія таємниць людини – така область, яка надзвичайно мало вивчена сьогодні і, на жаль, ми не знайшли в науковій літературі з психології сімейних стосунків (доступній нам для аналізу) інформації про вплив секретів на життя подружніх пар. Нами були проведені дослідження і є відомими опитування

російських психологів про особливості таємниць у дитячому віці [3, 4, 6]. Була також зроблена спроба визначити термін „таємниця”, здійснити класифікацію таємниць та проаналізувати їхній вплив на психологічне здоров'я особистості [5].

Людина як існуюча на землі істота є таємнича, вона до кінця ще не пізнана і має багато “білих плям”. Інколи особистість сама дивується своїм можливостям, бажанням, діям. Коли таємниче в природі особи стає для неї пізнаним, то переходить у стан відомого як життєвий ресурс. У нашому дослідженні мова йтиме про інше таємниче – про таємниці як такий продукт, до створення якого причетна сама особистість, про те, що є відомим для особи, але з певних причин і на певний час від інших людей приховується.

Життя без секретів не буває. Подружня пара теж може володіти певною кількістю індивідуальних та спільних таємниць. Захоплення володінням таємниці у подружжя може бути дуже інтригуючим, нести як „позитив”, так і певний „мінус” для спільного життя. Інколи ми спостерігаємо, як “сімейні втаємничення” демонструються оточуючим, робляться напоказ іншим, і дивуємося цій відкритості, або прослідковуємо цілком протилежне явище – таємниці немовби оточують сім'ю як павутиння, інформація практично про все життя приховується від оточення. Відбувається вибіркоче спілкування подружжя: деяким людям довіряється таємниця (мрії, вчинки і т.д.), іншим – ні.

Секретний світ у дружини (чоловіка) нерідко стає непізнаним, чужим, „небаченим”, бо часом чоловік чи дружина не бажають або не вміють сприймати його, не вивчають, не цікавляться ним. Це є дуже важливим, бо подружжя сприяє збереженню психічного здоров'я суспільства.

Стабільна, добре функціонуюча сім'я дає змогу кожній особі, яка її складає, задовольняти такі потреби, як любов, емоційна близькість, розуміння, повага, визнання тощо. У такій ситуації кожне з подружжя має умови для самореалізації, самоствердження, збагачення й розвитку своєї особистості.

Проблеми між подружжям можуть виникнути в прагненні відстояти свою індивідуальність, в результаті зіткнення різних способів у задоволенні соціокультурних, інтелектуальних та естетичних потреб у сімейних парах, у розбіжності між ціннісними орієнтаціями чоловіка та дружини. Це може і привести до приховування інформації, до виникнення таємниць у сім'ї. Таємниці, в свою чергу, також можуть бути тим інструментом, що підтримає чи знищить подружні стосунки або якимось по-іншому впливатиме на них.

Отже, дуже важливе значення в житті сім'ї мають міжподружні стосунки, які за своїм змістом значно складніші, ніж може здаватися на перший погляд. Від їхнього психологічного наповнення істотно залежить, чи є шлюб щасливим або невдалим, чи благополучна сім'я, чи приховує подружжя інформацію одне від одного, чи є щирою, відвертою у спілкуванні.

Досягти згоди в подружньому житті непросто. Мабуть, найвідповідальнішим періодом в існуванні подружжя можна вважати початковий, коли молоді люди стикаються з першими - не любовними, не інтимними і приємними, а сімейно-побутовими проблемами. Насичений інколи дуже суперечливими переживаннями, цей момент подружнього життя і відображається на подальшій долі сім'ї. Кожний із партнерів не тільки відкриває світ іншого, але й сам знаходить у собі щось раніше не помічене. Період дуже тісно пов'язаний саме з таємницями.

Відкриті таємниці у молодих пар можуть бути різного психологічного забарвлення. Якщо знаходяться спільні конструктивні рішення у подружжя щодо їхньої подальшої долі, то можна сподіватися, що це будівництво щирих і добрих стосунків у сім'ї – взаєморозуміння. В іншому випадку інформація замовчуватиметься, збільшуватиметься кількість секретів, а фальш, лицемірство, нещирість можуть

брати в полон сімейні стосунки молодого подружжя, будуючи хиткі підвалини для їхнього подальшого життя. Інколи, як наслідок, спостерігатиметься така ситуація, що немовби продовж спільного сімейного життя подружні пари "ліплять снігову кулю" таємниць, яка все збільшується, розростається, намотує на себе нові непорозуміння, нещирість, брехню і т.п.

Існування таємниць у подружніх взаєминах можна аналізувати також незалежно від віку сім'ї, розглядаючи різні рівні стосунків: психофізіологічний, психологічний і соціокультурний. Психофізіологічний контакт виявляється у сексуальному контакті подружжя через різні еротичні ігри: флірт, обійми, дотики. Причиною незадоволення чоловіка чи дружини може бути і прояв сексуальної зацікавленості, що був до одруження і став таємницею. У налагодженні стосунків може зарадити відверта, довірливо щира розмова про погодження форм і способів еротичної та сексуальної поведінки, в якій обмірковуються побажання подружжя.

Соціокультурний рівень подружніх стосунків дозволяє погоджувати їхню спрямованість і мотивацію поведінки. Ознаками гармонії в цій сфері є високе взаєморозуміння, схвалення життєвої позиції партнера, висока пошана одне до одного і довіра, а дисгармонія тісно пов'язана з нездоровим приховуванням прагнень, бажань, поглядів, очікувань подружжя як членів суспільства.

Психологічний дисонанс у подружжя часто проявляється як відчуження, через напруження атмосфери конфліктів, коли критиці і неприйняттю піддаються індивідуальні особливості партнера. Психологічно несумісні партнери зазнають труднощів у розподілі ініціативи, влади, верховенства і для налагодження стосунків можуть залучати прийом терпіння і таємниць. Намагаються приховувати незадоволення темпераментом, рисами характеру, але такий спосіб може мати і свої плюси, і мінуси для адаптації чоловіка і дружини одне до одного.

Інколи, наприклад, дружина поводить себе як дитина – вередує, капризує, а чоловік, наприклад, подібно до своєї матері – навчає, вказує. Партнери, можливо, не усвідомлюють це, не хочуть це визнати, чи відверто, не приховуючи, поговорити одне з одним. Дуже важливим для гарних сімейних стосунків є встановлення не тільки відкритих і правдивих стосунків між подружжям, а й між їхньою емоційною та інтелектуальною сферами, щоб емоції не вирували з-за прихованої в таємницю думки. Тоді подружжя здатне використовувати гармонійно і свій інтелект, і свої емоції.

На жаль, у подружньому житті конфлікти є неминучими. Причин тому скільки завгодно. Спробуємо проаналізувати взаємини між чоловіком та дружиною через категорію спілкування і таємниць.

Спілкування подружжя, підкоряючись загальним закономірностям спілкування людей, має свої особливості. Перш за все вони обумовлені обов'язковим сумісним життям, окрім робочого та іншого часу. Подружжя практично позбавлене можливості припинити або зробити менш інтенсивними свої стосунки. Одноманітність і спільність довгочасного перебування може охолоджувати стосунки між подружжям. Але вартує чоловікові і дружині ненадовго розлучитися, як все стає на своє місце. Все, що здавалося раніше важливим, неприємним, сприймається абсолютно не так, а любов і пристрасть зростають під дією розлучення.

Відомо, що Лікурґ, легендарний законодавець Стародавньої Спарти, обмежив спілкування подружжя. Він звелів, щоб чоловіки жили окремо від дружин і могли зустрічатися з ними лише потайки, в затишних місцях. Це сприяло не тільки тому, що молоді спартанці не зніжувалися, не втрачали свого войовничого духу, але й труднощі зустрічі значно підсилювали прихильність подружжя одне до одного. Чимало людей користувалося цими установками Лікурґа і в наш час [2, с.89].

Явища „набридання” одне одному бувають не тільки у подружжя, але й в усіх людей, що постійно спілкуються. У них це важче помітити, бо як тільки наступає період взаємного перенасичення одне одним, вони автоматично починають процес відпочинку одне від одного, це проходить непомітно і безболісно. Наслідком вище-описаного явища у подружньому житті можуть бути таємниці як маленькі оазиси відпочинку одне від одного (дружини від чоловіка і навпаки).

Не маючи можливості усамітнитися одне від одного, подружжя може використовувати для цього таємницю. Відбувається немовби заміна – не може хтось з подружжя усамітнитися від іншого (щоб привабити його більше до себе), то створює таємницю, ніби часточку свого „Я” віддаляє від коханої людини. Звичайно, що це все робиться з метою більше прихилити до себе іншу людину і зазвичай відбувається з задіянням і свідомих, і несвідомих процесів психіки.

Спостерігаючи утаємничений образ близької людини, у подружжя може виникати бажання розкрити цю таємницю, володіти нею. Це може знову зближувати людей, а при несприятливих умовах віддаляти одне від одного.

У спілкуванні подружжя є ще одна особливість. Вони мають можливість розглядати одне одного не як „чужих” чоловіка і жінку. Вони стали рідними і близькими, тому можуть дозволити собі у спілкуванні те, чого ніколи б не дозволили у взаємостосунках із сторонніми людьми – у словах, жестах, діях і т.д.

Спочатку все це може здаватися їм дуже милим. Подружжя все більш „розсекречується” одне для одного і не завжди, можливо, в необхідних межах. Тобто певна загадковість, таємничість між парами пропадає, а це може призводити до зменшення привабливості одне до одного. Створюється немовби ефект відомого, традиційного, усталеного в подружньому житті. Виходить так, що певний процент таємничості у подружжі зберігає їхній союз.

І ще одна обставина з'являється у взаємостосунках закоханих пар - ревності. Різні люди ревниві по-різному – від нуля до психопатичних розмірів. Є люди, які до шлюбу були надзвичайно ревнивими. Але майже у всіх „ступінь ревності” після шлюбу підвищується. У народі кажуть: ревнує – значить любить. Для багатьох людей ревності – один з приємних доказів любові, і сприймають вони їх, в певних дозах, – із задоволенням [1, с.49].

Почуття ревності залежить не тільки від того, наскільки сильна любов, але і від якостей, особливостей самої людини, у тому числі і від того, наскільки шанобливо ставляться вони до інших людей. Адже можна і при великій любові не демонструвати таких сильних ревностей, а можна і без особливої любові бурхливо їх проявляти. Як і інші почуття, ревності виявляються далеко не однаково у різних людей. На нашу думку, наявність у одного з партнерів таємниць може привести до ревностей іншого. З іншого боку, ревності можуть виникати саме у тієї людини, у якої є багато таємниць у сфері подружнього життя, тобто більш скрита людина буде схильна вважати іншу людину теж невідвертою.

Мабуть, дружина чи чоловік, знаючи партнера як дуже ревниву особу, будуть схильні мати більше таємниць від нього чи неї. Знову ж таки, накопичення секретів у подружжя може призвести до ревностей між ними. На міцність стосунків між чоловіком і дружиною позитивно будуть впливати таємниці-сюрпризи, наприклад, вечеря при свічках, подарунок чи щось інше, підготовлене з любов'ю.

Вивчення стосунків у подружжя може бути тільки з урахуванням психологічних особливостей статі. Статева диференціація представляє одну з актуальних проблем у вивченні соціально-психологічних процесів і явищ різних прикладних областей соціальної психології. Відсутність у подружжя знань про соціально-психологічні особливості статі може бути однією з причин їхнього неблагополуччя.

У чоловіка чи дружини, як наслідок цього, можуть виникати таємниці. Згодом може навіть виявитися, що вони були даремні. Знання психологічних особливостей жінки чи чоловіка, їхньої статевої поведінки, ролі в сім'ї, дозволило б подружжю бути більш відкритим одне до одного, не приховувати інформацію, вчинки чи інші речі. Таємниці такого роду можуть вносити дискомфорт у подружнє життя, викликати агресію, підозри, невпевненість у поведінці та спричиняти різного роду негаразди.

Як мала група, сім'я може мати не тільки окремі персональні таємниці, але й сімейні чи спільні для всього подружжя секрети. Такого роду таємниці зближують людей, об'єднують їх між собою. Та коли хтось один з подружньої пари не може міцно „втримувати” довірену таємницю, це може сприйматися як зрада, невдячність, боягузтво і т.д. Накопичення великої кількості „загальноподружніх” таємниць може свідчити про тенденцію до неправдивості у стосунках з іншими людьми, про низький рівень адаптації пари до соціального середовища. У таких випадках дія секретів як захисних механізмів настільки сильна, що може ставати бар'єром для нормальних соціальних зв'язків з оточенням, наприклад, призводити до конфліктів з родичами подружжя.

Діти також викликають чимало таємниць між подружжям. Наприклад, приховування „нехороших” вчинків дітей одного з батьків перед іншим з метою уникнення покарання може стати причиною секретів у сім'ї.

На нашу думку, частина таємниць у подружньому житті може бути пов'язана з роботою. З ростом кар'єри вони можуть збільшуватися і в розмірах, і в кількості. Мабуть, це в основному залежить від того, що є найбільшою цінністю у людини – робота чи сім'я, як подружні пари можуть поєднувати кар'єрний ріст з сімейним благополуччям.

На сімейні стосунки впливають не тільки таємниці, що виникли під час подружнього життя, а й ті секрети, що були у чоловіка і дружини до знайомства чи одруження. Якщо людина до одруження мала свої таємниці, то після одруження вони можуть зберегтися (змінившись в обсязі, змісті й формі) або зникати у подружньому житті і мати або позитивний, або негативний вплив на сімейні стосунки. Все залежить від рівня довіри, взаєморозуміння між чоловіком і жінкою.

Все ж є дуже багато факторів, які по-різному впливають на обсяг сімейних таємниць, і цей вплив є дуже індивідуальним. Таємниці теж мають вплив на взаємини подружніх пар. Сподіваємося, що нижчеописане **емпіричне дослідження** частково доповнить теоретичні міркування про природу подружніх секретів.

У вибірку дослідження ввійшли особи віком від 35 до 41 року. З них: 37 чоловіків та 37 жінок. Всі досліджувані мають сім'ї, які проживають у м. Львові. Наявність дітей у досліджуваних сім'ях була різною, але бездітних сімей не було. Тому вплив такої змінної, як „дитина в сім'ї”, був постійним і контрольованим психологом.

У нашому дослідженні була створена анкета для дослідження таємниць у подружньому житті. Також робилося тестування за методиками В. Ф. Ряховського „Загальний рівень спілкування”, „Оцінка самоконтролю в спілкуванні” М. Снайдера, „Виявлення типологічних особливостей особистості” за К. Юнгом, „Оцінка агресивності” за А. Ассінгером. Застосовувався Фрайбурзький особистісний опитувальник (FPI), потім результати дослідження піддавалися математичному аналізу.

Ми здійснили порівняльний аналіз отриманих даних з опитування подружніх пар на основі анкети, створеної нами, і виявили наступні результати.

1) На запитання: „Як Ви вважаєте, що таке таємниця?” – досліджувані жінки відповіли:

- дуже цікава прихована інформація – 54% осіб;

- щось дуже особисте, варте Вашої уваги – 39% осіб;
- вказали свій варіант – 7% осіб;

а чоловіки дали відповідь:

- дуже цікава прихована інформація – 39% досліджуваних;
- щось дуже особисте, варте Вашої уваги – 43%;
- інформація, яку можна розголошувати – 7%;
- вказали свій варіант – 11%.

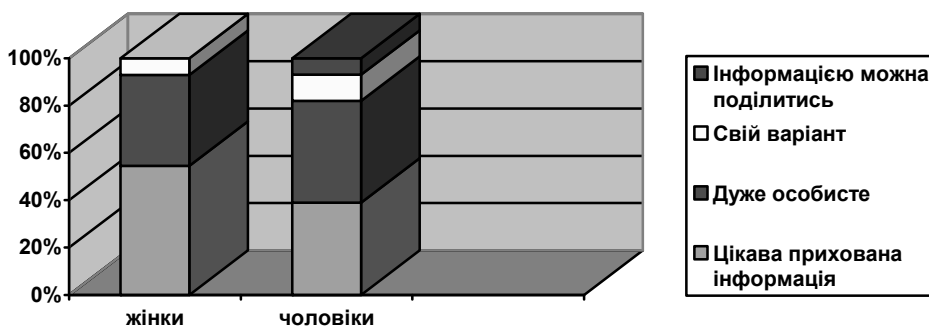

Рис. 1. Результати відповіді на питання анкети №1

Отримані результати вказують, що таємниця для досліджуваних жінок є дуже привабливим (таємничим) явищем, а для чоловіків секрет щось більш особисте. Можливо, чоловіки більше ніж жінки люблять утаємничувати щось дуже особистісне. Жінки більш цікаві до чогось таємничого, до чужих секретів, вони активні до відкриття, розкриття секретів інших людей (в тому числі у своїх чоловіків). Мабуть, жінки більш схильні „утаємничувати”, приховувати щось не надто важливе, аби лишень у тому було багато цікавого (чи для них, чи для інших). Вони більше ніж чоловіки схильні у протилежної статі „вивідувати” таємниці.

Досліджувані особи жіночої статі не обрали варіант відповіді „таємниця – це така інформація, яку можна розголошувати”. Вони вважають, що таємниці є для того, щоб їх не розголошувати, не відкривати іншим. Мабуть, чоловіки (7% від загальної кількості досліджуваних), які вибрали цей варіант відповіді, вважають, що будь-яка таємниця з часом стає відомою.

2) На питання „Чи є у Вашому подружньому житті таємниці?”– ми отримали такі відповіді:

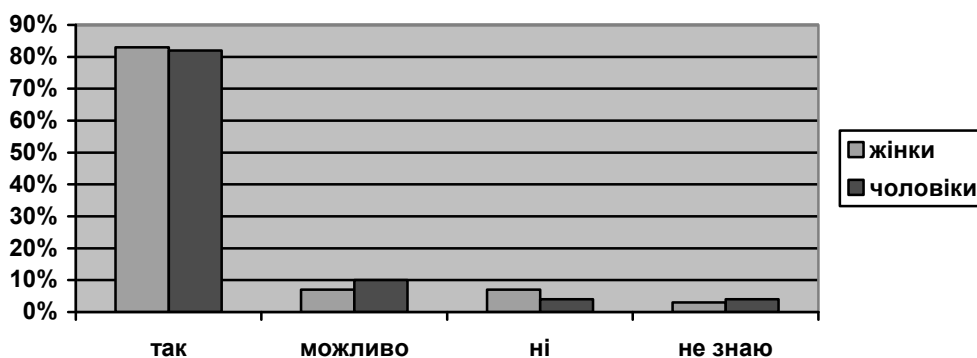

Рис. 2. Результати відповіді на питання анкети №2

У сім'ї приблизно однакову кількість таємниць мають і жінки, і чоловіки. Очевидно, що можна до результатів „так” додати частину результатів від відповіді „можливо”.

У сім'ї, як і в будь-якій іншій групі, виникають таємниці. Вони можуть бути, як показують відповіді досліджуваних, однаково ймовірними і у жінок, і у чоловіків. У деяких сім'ях, подружніх парах можна навіть спостерігати такий ефект, явище. Якщо хтось один з подружньої пари починає втаємничувати значну кількість інформації, це автоматично призводить до того, що партнер відповідає аналогічним чином. Він вважає свою відкритість певною нагородою, взаємним вчинком на таку ж щирість коханої людини.

І чоловіки (10 %), і жінки (7%) вибрали варіант відповіді – „можливо”. Цей сумнів може бути як певне нерозуміння себе, як спосіб привертання уваги до своєї персони – досліджуваного. Для уточнення цієї позиції респондентів необхідно провести повторне опитування, бесіду. Невпевненість у даному варіанті може бути проявом втаємничення досліджуваними інформації за певних обставин психологічного опитування.

Незначна кількість і чоловіків, і жінок з досліджуваних сімей відповіли, що таємниць не мають. Можливо, саме в цей момент подружнього життя вони не мають секретів, адже ми досліджували сім'ї з досить значним „стажем” сумісного проживання. Саме такі пари, на нашу думку, варто піддати особливим психологічним дослідженням.

Співвідношення 7% відповідей „ні” у жінок та 4 % „ні” у чоловіків свідчить, що у деяких парах жінки більш схильні вважати свої подружні стосунки відкритими, щирими, відвертими, ніж є насправді. Можливо, що жінкам більше ніж чоловікам притаманно уявляти реальне життя ідеальним, кращим ніж є насправді. На нашу думку, це свого роду захисна реакція перед труднощами у сімейному житті, небажання чи страх вирішувати проблеми шлюбу.

3) На запитання „Якій людині Ви б довірили свій секрет?”– ми отримали наступні відповіді.

Жінки:

- 65% тільки дуже близькій людині;
- 15% знайомій людині;
- 9% зовсім чужій людині;
- 11% нікому не довірю.

Чоловіки:

- 68% тільки дуже близькій людині;
- 7% знайомій людині;
- 25% нікому не довірю.

І жінки, і чоловіки найбільше довіряють близьким. Жінки схильні відкрити таємниці і знайомим, і чужим, мабуть, щоб після відкриття секрету поділитися і інформацією, і переживаннями, зробити собі полегшення.

Чоловіки краще будуть тримати в собі секрет, ніж довірять його комусь іншому – чужому чи незнайомому. Можливо, таємниця для чоловіків є сильнішим захистом у проблемах поза сім'єю, у спілкуванні з іншими, ніж у подружніх стосунках.

4) На запитання „Вам довірили таємницю, що Ви надалі з нею вчините?” - респонденти - жінки відповіли :

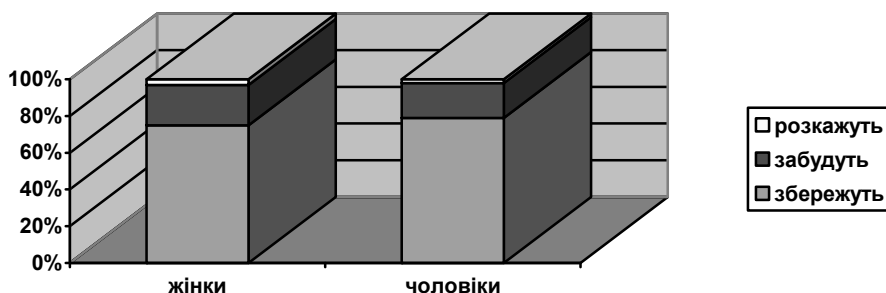

Рис.3. Результати відповіді на питання анкети №4

Серед опитаних чоловіків і жінок є значна кількість таких, що збережуть таємницю інших. Досліджуваним можна довірити на збереження секрет. Незначна частина респондентів може забути таємниці, „викинути їх з голови”. Дійсно, секрети для людини можуть бути предметом довгого внутрішнього обмірковування, переживання, тягарем хоча б лише тому, що таємниче, за своєю природою схильне приваблювати людей. Отже, небагато осіб можуть просто забути приховану від інших інформацію.

Значно мало подружніх пар схильні розголошувати таємниці. Причин тут може бути декілька. По-перше, подружжя живуть у шлюбі довго (така особливість нашої вибірки) і тому можуть стримано, розважливо підходити до проблеми розголошення секретів, особливо чужих. По-друге, така відповідь і поведінка сьогодні соціально не санкціонується. Досліджувані просто, аби не виглядати негативно, правдиво на запитання можуть не відповідати.

5) Відповідь на питання „Якою буде Ваша реакція, якщо Ви дізнались, що людина, якій Ви довірили свій секрет (чоловік, дружина), розповіла його іншим?” – була у жінок

- 22% образяться ;
- 76% більше ніколи не будуть їй довіряти;
- 2% сприйматимуть це байдуже,

чоловіків

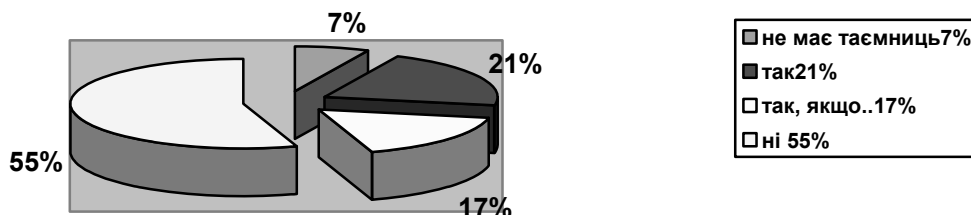
- 14% образяться;
- 76% більше ніколи не будуть їй довіряти;
- 10% сприйматимуть це байдуже.

Більшість респондентів (і жінок, і чоловіків приблизно порівну) схильна не довіряти людям, що розповіли довірену, утаємничену інформацію. На нашу думку, побудований людиною захист (прихована інформація, вчинок) у такому випадку ламається. Особа з відкритими таємницями стає уразливою, незахищеною перед людьми та життям. „Отримувачі” розголошеної таємниці можуть почувати себе збагаченими, сильними, звеличеними, а „розсекречені” особи збіднілими, спустошеними, приниженими. Той, хто не втримав інформацію, може бути переповнений і почуттям провини, і почуттям „виконаного обов’язку” як людина, що „розставила усі крапки над „і”.

6) На запитання „Чи легко Ви можете чужій людині розкрити якусь потаємну думку ?- досліджувані відповіли так:

жінки

чоловіки

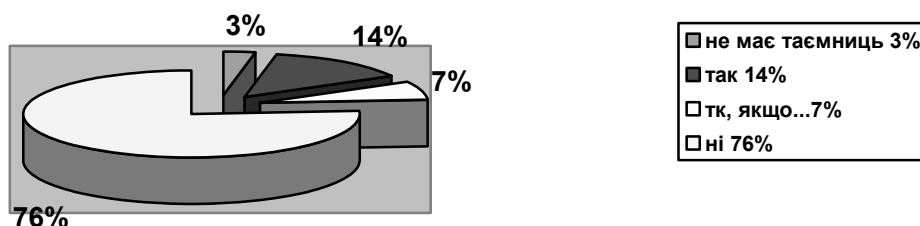

Рис.4, 5. Результати відповіді на питання анкети №6

Ми ще раз переконались, що чоловіки не схильні (їм не притаманно) звирятися чужим людям, розкривати свої таємниці. Жінки більше відкриті для незнайомих людей ніж особи чоловічої статі.

І за певних умов (людину більше не побачиш, тематика секретів), можливо, досить сприятливих для розсекречення таємниць, чоловіки менше ніж жінки розповідають, розкривають утаємничене. Можливо, чоловікам це менш важливо, не так необхідно, як жінкам, які люблять „відкрити душу іншим”. Можливо, для жінок це є своєрідною терапією.

7) На запитання „Чому, на Вашу думку, у людей є таємниці?” – досліджувані жінки відповіли так:

- 18% щоб бути загадковими,
- 29% просто так;
- 53% вказали свій варіант;

а чоловіки

- 18% щоб бути загадковими;
- 40% просто так;
- 42% вказали свій варіант.

І чоловіки, і жінки у подружньому житті бажують бути загадковими. Це, мабуть, може бути своєрідним способом для привабливання інших. Частина чоловіків все ж таки більш раціональні і до таємниць відносяться неемоційно, не дуже переймаючись таким явищем.

8) На запитання анкети „ Як Ви вважаєте, у кого в сім'ї більше секретів?” – респонденти жінки відповіли так :

- 9% у чоловіків;
- 28% у жінок;
- 36% порівну;

а чоловіки

- 27% не знаю;
- 14% у чоловіків;
- 76% у жінок;
- 2% порівну;
- 8% не знаю.

Досліджувані пари виявилися майже одностайними і вважають, що найбільше таємниць у сім'ї все-таки у осіб жіночої статі. Значна кількість чоловіків вбачає у своїх дружинах таємничих людей. Ця таємничість може і захоплювати чоловіків, як усе невідоме, і відштовхувати, як недовіра у сімейному житті.

Значна кількість опитаних жінок відповіла, що жінки і чоловіки мають порівну секретів, особливо у сімейному житті – кожен може зраджувати, приховувати зароблені гроші чи придбані речі. Більшість чоловіків, ніж жінок, вважає переважними носіями секретів осіб „сильної” статі. Можливо, ці респонденти перенесли рівень заповнення таємницями свого життя на відповіді у цьому блоку запитань.

Втричі більше чоловіків ніж жінок не визначилися, у кого в сім'ї більше таємниць – чоловіка чи дружини. Незнання цього можна трактувати, можливо, як небажання знати. Можливо, цим можна також пояснити низький інтерес до таємниць, байдуже до них ставлення (40% чоловіків відповіли, що люди мають таємниці просто так, без будь-якої причини).

9) На запитання „На мою думку, у заміжніх жінок бувають такі таємниці” - жінки відповіли:

- 65% на інтимні теми;
- 20% зрада;
- 10% душевний стан;
- 2% не досконала зовнішність;
- 1% робочі;
- 2% витрати;

а чоловіки

- 55% на інтимні теми;
- 35% фінанси;
- 7% минуле;
- 3% не знаю.

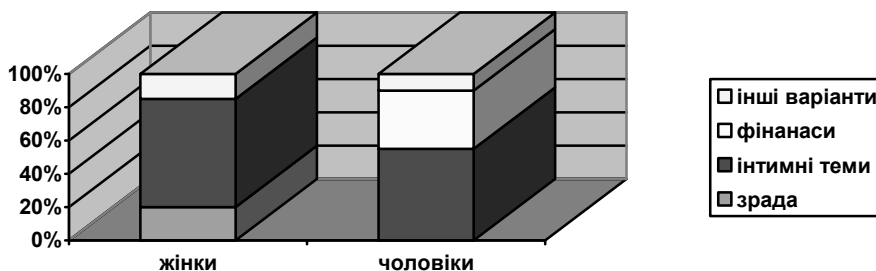

Рис.6. Результати відповіді на питання анкети №9

Більшість опитаних жінок вважає, що значна кількість таємниць є на інтимні теми і п'ята частина респондентів – секрети про зраду. Можливо, опитані жінки перенесли на ці відповіді власний, особистісний розподіл секретів. Тобто насправді такі речі жінки й приховують від чоловіків.

Досліджувані ж чоловічої статі вважають, що найбільше секретів у заміжніх жінок на теми інтимні та фінансові. Ситуація в сучасних сім'ях така, що значно частіше фінансовими операціями в сімейному бюджеті управляє жінка. Їй приходить економити, витратити гроші на власний розсуд, можливо, приховуючи частину витрат від партнера. Це можуть „розсекретити” чоловіки і вбачати частину таємниць у „слабкої” половини саме в тому.

Незначна кількість жінок вважає, що заміжні жінки мають таємниці щодо недосконалості власної зовнішності, фізичних особливостей. Вони, мабуть, дотримуються такої думки, що при одруженні жінки повинні також піклуватися про свою зовнішність, привабливість. Тому, на їхню думку, частина одружених жінок приховує певну фізичну недосконалість від чоловіків.

10) На запитання „На мою думку, в одружених чоловіків бувають такі таємниці” – досліджувані жінки відповіли:

- 45% інтимні теми;
- 35% бізнес, друзі;
- 15% фінанси;
- 5% негативні вчинки;

а чоловіки

- 73% інтимні теми;
- 12% бізнес, друзі;
- 12% фінанси;
- 3% негативні вчинки.

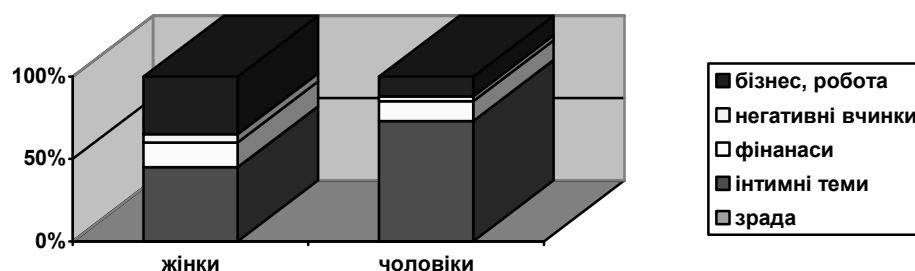

Рис.7. Результати відповіді на питання анкети №10

Одружені чоловіки... Нас зацікавило, які після цього зміни відбулися в таємничій сфері „сильної статі”. Наші респонденти (як і у відповідях на попереднє питання) на перше місце поставили інтимну тематику. На думку і жінок, і чоловіків найбільше секретів у заміжніх чоловіків у сфері інтиму. На другому місці секрети з області бізнесу, роботи, друзів та співпрацівників. Ми вважаємо, що оскільки чоловіки більше уваги приділяють праці ніж сім'ї, тому вони й частіше приховують від жінок інформацію про професійну сферу діяльності. Причиною тому можуть бути навіть „ревнощі” дружини до друзів, співпрацівників у бізнесі. Деякі чоловіки спеціально замовчують частину інформації про роботу, аби обмежити втручання дружин у цю сферу. Отже, знову спостерігаємо захисну функцію таємниць у сімейному житті подружжя.

11) На запитання №11 анкети „Подружні пари найчастіше приховують одне від одного”, – досліджувані жінки відповіли

- 75% зрада;
- 15% покупки;
- 5% гроші;

а чоловіки

- 5% своє минуле;
- 70% зрада, позашлюбні стосунки;
- 20% особисті невдачі;
- 10% своє минуле.

У попередніх відповідях на 9-те та 10-те запитання у наших респондентів чітко домінує у визначенні таємниць одружених чоловіків та жінок інтимна тема. Результати опитувань на запитання анкети №11 конкретизують, що саме в цій сфері найчастіше приховують одне від одного подружжя. Виявилось – зраду. 75% жінок і 70% чоловіків вважають, що саме зраду (стосунки з коханками, коханцями, секс поза шлюбними відносинами) подружні пари приховують від партнерів. Мабуть, це найбільш болюча тема для сімейних стосунків. Саме через неї розлучаються люди, терплять не тільки чоловік і дружина, але й їхні діти. Тому подружжя намагається утаємничити симпатії, інтимні зв'язки поза шлюбом від своїх дружин і чоловіків.

На думку респондентів (15% жінок і 20% чоловіків) вважають, що покупки і особисті невдачі когось із подружжя часто стають сімейними таємницями. Ці результати, мабуть, є знову ж таки наслідком розподілу обов'язків у подружніх стосунках: жінка керує в сім'ї і сім'єю, чоловік – на роботі. Тому у дружини секретами можуть бути покупки для себе і сім'ї, у чоловіка - невдачі на робочому місці.

Найменша кількість респондентів вважає, що подружжя приховує одне від одного своє минуле, свої, можливо, інтимні стосунки до одруження. Результати відповіді досліджуваних на це запитання також підтверджують захисну функцію таємниць – збереження спокою, благополуччя в сім'ї. Безперечно, що збережені сім'єю подружні таємниці можуть бути важкою ношею на все їхнє життя, тобто можуть бути неспокійним, тривожним особистісним фактором.

12) На запитання: „Як змінюється кількість секретів (таємниць) у людей після одруження?”- досліджувані жінки відповіли:

- 60% зростає;
- 30% не змінюється;
- 10% зменшується;

Чоловіки

- 65% зростає;
- 30% не змінюється;
- 15% зменшується.

Опитані подружні пари вважають, що після одруження кількість таємниць у чоловіків і жінок зростає. Оскільки респонденти – люди, які прожили в шлюбі значну кількість років, то, мабуть, їхні відповіді – результат багаторічного досвіду подружнього життя.

Після одруження у подружжя з'являється більше обов'язків одне перед одним та збільшується сфера спілкування, контактів, міжособистісних стосунків, тому і кількість секретів збільшується - область для захисту зростає.

Результати досліджень за методикою В. Ряховського “Загальний рівень спілкування” виявили, що:

- у 20% досліджуваних подружніх пар переважає помірний замкнутість: і чоловік, і дружина люблять спілкуватись і в невідомій ситуації відчують себе досить впевнено. Але все ж з новими людьми сходяться з обережністю. В суперечках і дискусіях беруть участь неохоче;

- у 48% опитаних у подружжі перебувають люди нормального рівня комунікації. Охоче слухають цікавого співбесідника, достатньо терплячі у спілкуванні з іншими, відстоюють свої інтереси спокійно;

- у 14% досліджуваних подружніх пар – люди люблять спілкування (навіть деколи забагато). Усім цікавляться, люблять розмовляти, висловлюватися з різних питань, чим інколи дратують оточуючих. Охоче знайомляться з новими людьми. Люблять знаходитися в центрі уваги, нікому не відмовляють у проханнях навіть коли не завжди можуть їх виконати;

- у 18% опитаних сім'ях чоловік і дружина є з різними рівнями комунікації.

Отже, нашими досліджуваними були в основному сім'ї з середнім, нормальним рівнем комунікації – 48% та гармонійним розподілом цієї характеристики і в чоловіка, і у дружини; – 82% подружжя з однаковим рівнем спілкування.

З тесту на оцінку самоконтролю в спілкуванні за М. Снайдером виявилось, що подружжя, де чоловік та дружина мають низький комунікативний контроль, де поведінка стабільна, люди не змінюються залежно від ситуації, вони здатні до відвертого саморозкриття в спілкуванні. Таких досліджуваних пар виявилось 18%. 20% – сім'ї з середнім комунікативним контролем, люди щирі, але нестримані в своїх емоційних проявах. 36% – у подружжя високий комунікативний контроль. Люди легко входять у будь-яку роль, глибоко реагують на зміни ситуацій, добре відчують і навіть можуть передбачити враження, яке справлять на оточуючих.

Отже, 74% досліджуваних подружніх пар є такі, в яких однаковий рівень комунікативного контролю. Серед них більше подружжів з високим комунікативним контролем – можуть передбачати поведінку і реакції інших.

За методикою К. Юнга, що допомагає виявити типологічні особливості особистості, виявлено, що біля 74% досліджуваних пар - це особи з протилежними категоріями, наприклад, чоловік більше екстраверт, а дружина більше інтроверт або навпаки. Вони немовби доповнюють одне одного, а 26% подружніх пар – екстраверти і чоловік, і дружина. Сімей, де були б лише інтроверти, немає.

Отже, в основному досліджувані пари – це люди, які доповнюють одне одного за спрямованістю у спілкуванні, поєднуються екстраверти з інтровертами.

За методикою „Оцінка агресивності“ А. Асінгера ми визначали коректність у стосунках – чи легко людині у спілкуванні, яка в неї агресивність. Виявилось, що серед наших подружніх пар 30% такі, де і дружина, і чоловік – люди у міру агресивні, успішно крокують по життю, мають достатньо здорового честолюбства і самовпевненості. 10% опитаних подружніх пар об'єднали людей дуже миролюбних. 60% сімей виявились з різними рівнями агресивності і у чоловіків, і у жінок.

Ми піддали кореляційному аналізу результати, отримані за методикою FPI та за методикою В. Ф. Ряховського „Загальний рівень спілкування” для тих сімей, які за тестом на самоконтроль у спілкуванні (М. Снайдера) отримали низький комунікативний контроль. Це ті сім'ї, де поведінка чоловіка і дружини стабільна, подружжя не змінюється залежно від ситуації, вони здатні до відвертого саморозкриття у спілкуванні. Таких досліджуваних пар виявилось 18% з усіх опитаних. Ми отримали кореляційну матрицю окремо для чоловіків і для жінок, припустивши, що саме ці сім'ї є такими, де між подружжям найменше таємниць.

Виявилось, що у чоловіків (подружжя, де рівень відвертого саморозкриття у спілкуванні є високим) значення за шкалою „відкритість” тісно корелюють ($p < 0,05$) з:

1. маскулінністю $r = - 0,44$;
2. загальним рівнем спілкування $r = 0,40$;
3. емоційною лабільністю $r = 0,45$;

Особи чоловічої статі з подружніх пар, де рівень відвертого саморозкриття у спілкуванні є високим, мають загальний високий рівень спілкування, тобто вони є тими людьми, які не тільки люблять спілкуватися, вони прагнуть до бесід, обговорення, висловлювання думок, поглядів. З ростом рівня відкритості рівень емоційної лабільності у чоловіків зростає. Збільшується стабільність, емоційна стійкість, ко-

ливання настрою не різкі, напруженість змінюється більше на оптимізм і радість. З ростом рівня відкритості зменшується рівень маскулітності, тобто чоловіки стають з вираженими фемінними рисами.

Отже, чоловіки, в яких високий рівень відкритості, з сімей, де рівень відвертого саморозкриття у спілкуванні є високим, можуть бути більш фемінними, з високим рівнем емоційної лабільності та комунікації.

У жінок виділяються такі тісні кореляційні зв'язки ($p < 0,05$):

1. роздратованістю $r = -0,44$;
2. реактивною агресивністю $r = 0,50$;
3. екстраверсією $r = 0,56$;
4. врівноваженістю $r = 0,47$.

Це може свідчити, що ті особи жіночої статі, які живуть в подружніх парах, де рівень відвертого саморозкриття у спілкуванні є високим, а також мають високий рівень відкритості, є менш роздратованими, спрямовані на „зовні” у комунікації. Вони і більш екстравертовані, і більш врівноважені у сімейних стосунках. У них, мабуть, існує високий рівень реактивної агресивності тому, що саме це вони використовують як захисний механізм щодо оберігання власної відкритості від інших.

Висновки та рекомендації.

З теоретичної частини нашої роботи можна зробити висновки:

- всебічне вивчення міжособистісних стосунків подружніх пар в сім'ї стає важливою потребою сьогодення для соціальної психології;
- проблема таємниць подружніх пар у психології сьогоденні не вивчена, але вимагає толерантного дослідження, оскільки від цієї проблематики залежить психічне здоров'я, благополуччя подружжя, сім'ї, родини;
- таємниці між чоловіком і дружиною можуть і зближувати людей, і віддаляти одне від одного. Спостерігаючи утаємничений образ близької людини, у подружжя може виникати бажання розкрити цю таємницю, володіти нею;
- у подружньому житті можуть бути таємниці як маленькі оазиси відпочинку одне від одного (дружини від чоловіка і навпаки);
- на різних стадіях розвитку подружніх стосунків будуть наявними різні кількості таємниць. Залежно від схильності подружжя їх накопичувати, розкривати чи, навпаки, приховувати одне від одного будуть і формуватися ці стадії;
- певний процент таємничості у подружньому житті зберігає сімейний союз. Коли певна загадковість, таємничість між парами пропадає, це може призводити до зменшення привабливості одне до одного. Створюється немовби ефект відомого, традиційного, усталеного в подружньому житті;
- дружина чи чоловік, знаючи партнера як дуже ревниву особу, буде схильним мати більше таємниць від нього чи неї. Накопичення секретів у подружжя може призводити до ревнощів між ними. На міцність стосунків між чоловіком і дружиною позитивно будуть впливати таємниці-сюрпризи;
- знання психологічних особливостей жінки чи чоловіка, їхньої статевої поведінки, ролі в сім'ї дозволило б подружжю бути більш відкритим одне до одного, не приховувати інформацію, вчинки чи інші речі;
- як мала група, сім'я може мати не тільки окремі, персональні таємниці, але й загально сімейні чи спільні для всього подружжя секрети;
- накопичення великої кількості „загальноподружніх” таємниць може свідчити про тенденцію до неправдивості у стосунках з іншими людьми, про низький рівень адаптації пари до соціального середовища. У таких випадках дія секретів як захисних механізмів настільки сильна, що може ставати бар'єром для нормальних соціальних зв'язків з оточенням, наприклад, призводити до конфліктів з родичами подружжя. Діти також викликають чимало таємниць між подружжям;

- якщо людина до одруження мала свої таємниці, то після одруження вони можуть зберегтися (змінившись в обсязі, змісті і формі) або зникнути у подружньому житті і мати чи позитивний, чи негативний вплив на сімейні стосунки. Все залежить від рівня довіри, взаєморозуміння між чоловіком і жінкою;

- частина таємниць у подружньому житті може бути пов'язана з роботою. З ростом кар'єри вони можуть збільшуватися і в розмірах, і в кількості. Мабуть, це в основному залежить від того, що є найбільшою цінністю у людини – робота чи сім'я, як подружні пари можуть поєднувати кар'єрний ріст з сімейним благополуччям.

З практичної частини наших досліджень можна зробити наступні висновки:

Гіпотези дослідження:

1. У подружніх парах жінки є носіями більшої кількості таємниць, ніж чоловіки – частково підтвердилась;

2. Найчастіше чоловіки і жінки приховують одне від одного подружні зради – підтвердилась;

3. У подружжя з високим рівнем відкритості у міжособистісних стосунках високий рівень емоційної лабільності та екстравертованості – частково підтвердилась.

На основі кореляційного аналізу чоловіки, в яких високий рівень відкритості, з сімей, де рівень відвертого саморозкриття у спілкуванні є високим, можуть бути більш фемінними, з високим рівнем емоційної лабільності та комунікації. А особи жіночої статі, які живуть в подружніх парах, де рівень відвертого саморозкриття у спілкуванні є високим, а також мають високий рівень відкритості, є менш роздратованими, спрямовані на „зовні” у комунікації. Вони і більш екстравертовані, і більш врівноважені у сімейних стосунках. У них, можливо, наявним є високий рівень реактивної агресивності тому, що саме це вони використовують як захисний механізм щодо оберігання власної відкритості від інших.

Отримані нами результати є характерними саме для нашої вибірки, оскільки досліджуваними були в основному сім'ї з середнім, нормальним рівнем комунікації та гармонійним розподілом цієї характеристики і у чоловіків, і у дружин. Також у досліджуваних переважає однаковий рівень комунікативного контролю. Серед них більше подружжів з високим комунікативним контролем, вони можуть передбачати поведінку і реакції інших. В основному досліджувані пари – це люди, які доповнюють одне одного за спрямованістю у спілкуванні, поєднуються екстраверти з інтровертами.

Поза поставленими гіпотезами ми виявили:

- що таємниця для досліджуваних жінок є дуже привабливим (таємничим) явищем, а для чоловіків секрет щось більш особисте;

- у сім'ї приблизно однакову кількість таємниць мають і жінки, і чоловіки;

- незначна кількість і чоловіків, і жінок з досліджуваних сімей відповіла, що таємниць не мають. У деяких опитаних дружини більш схильні вважати свої подружні стосунки відкритими, щирими, відвертими, ніж вони є насправді;

- і жінки, і чоловіки найбільше довіряють близьким. Жінки схильні відкрити таємниці і знайомим, і чужим, мабуть, щоб після відкриття секрету поділитися і інформацією, і переживаннями, зробити собі полегшення;

- чоловіки краще будуть тримати в собі секрет, ніж довірять його комусь іншому – чужому чи незнайомому;

- серед опитаних чоловіків і жінок є значна кількість таких, що збережуть таємницю інших. Значно мало подружніх пар схильні розголошувати сімейні таємниці;

- більшість респондентів (і жінок, і чоловіків приблизно порівну) схильна не довіряти людям, що розповіли довірену, утаємничену інформацію;

- чоловіки не схильні (ім не притаманно) звертатися чужим людям, розкривати свої таємниці. Жінки більш відкриті для незнайомих людей ніж особи чоловічої статі;
- і чоловіки, і жінки у подружньому житті бажають бути загадковими;
- досліджувані пари виявилися майже одностайними і вважають, що найбільше таємниць у сім'ї все-таки у осіб жіночої статі;
- досліджувані чоловічої статі вважають, що найбільше секретів у заміжніх жінок на теми інтимні та фінансові. На думку і жінок, і чоловіків, найбільше секретів у заміжніх чоловіків також у сфері інтиму;
- опитані подружні пари вважають, що після одруження кількість таємниць у чоловіків і жінок зростає;
- таємниці є захисним механізмом у житті подружніх пар.

Ми рекомендуємо психологам більше приділяти уваги у вивченні подружнього життя такої тематики, як відкритість у міжособистісних стосунках. Проводити тренінги, навчальні семінари з питань психології гендеру в сім'ї, подолання сімейних негараздів з врахуванням пропонованих результатів дослідження.

Література:

1. Зацепин В. Семья. Социально-психологические и этические проблемы: справочник. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 255 с.
2. Кравцова М. По секрету всему свету... <http://www.nanyu.ru/podpiska>.
3. Михальчишин Г. Таємниці у дитячому віці: психологічний аспект //Духовні та соціально психологічні аспекти допомоги дітям із загальними порушеннями розвитку в системі інтеграційної освіти. – Львів: ЛьВЦНТІ, 2005. – С. 88–92.
4. Михальчишин Г. Таємниця і психологічне здоров'я людини //Психологічне здоров'я: проблеми та перспективи досліджень. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – С.34–38.
5. Осорина М. Секретный мир детей. – СПб, : Питер, 1999. – 185 с.
6. Эйдемиллер Э., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. – СПб.: Питер, 2001. – 656 с.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF SECRETS OF THE MATRIMONIAL COUPLES

Halyna Mykhal'chyshyn

*L'viv Ivan Franko National University, Universytets'ka Str., 1,
L'viv, 79000, Ukraine*

A theoretical analysis of psychological peculiarities of rise, functioning and influence on the relations in a family of personal and family secrets of the matrimonial couples is carried out. An influence of social, psychological and other factors on the concealment of information in the family relations of a man and a woman is evaluated. Empiric psychological investigation of matrimonial couples concerning creation of secrets in the family and their influence on communication between a husband and a wife, mutual understanding and consent in life is carried out.

Keywords: family, psychological climate, perception, communication, secret, conflict, matrimonial couple.